

ANDREW MANGO'NUN "ATATÜRK MODERN TÜRKİYE'NİN KURUCUSU" ESERİNE TARİHSEL AÇIDAN BİR BAKIŞ

Kasım Bilici¹

Özet

Türkiye ve başka ülkelerin tarihçi ve araştırmacıları tarafından Atatürk'ün hayat hikâyesi üzerine birçok kitap kaleme alınmıştır. Bunlardan birisi ise İngiliz yazar ve araştırmacı Andrew Mango olup, Atatürk'ün biyografisi olarak tanımlanan kitabını 1999 yılında yayınlamıştır. Bütün bu eserleri birbirinden ayıran en önemli fark ise kullanılan kaynaklar ve eserin yazımında izlenen tarih yazım tekniğidir. Özellikle Atatürk'ü anlatırken kullanılan kaynaklar çok fazla çeşitlilik gösterebilir. Bu kaynakların tarih yazım metotlarının doğru kullanılarak işlenmesi en çok dikkat edilmesi gereken hususlardan biridir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Andrew Mango, Tarih yazımı, Biyografi

121

A Historical Perspective to Andrew Mango's Book "Ataturk, the founder of modern Turkey"

Abstract

On Ataturk's life story by historians and researchers of Turkey and other countries have been many books written. One of them is English writer and researcher Andrew Mango and published his book, which was defined as the biography of Atatürk in 1999. The most important difference that distinguishes all these works from each other is the sources used and the history writing technique followed in the writing of the work. Especially the sources used when describing Atatürk can vary greatly. It is one of the most important issues to treat these sources by using the methods of writing history correctly.

Keywords: Atatürk, Andrew Mango, Historiography, Biography

Giriş

Andrew Mango asıl adı “*Atatürk-The Biography of The Founder of The Modern Turkey*” olan kitabını ilk olarak 1999 yılında Londra’da yayınlamıştır. Kitabın önsözünde Andrew Mango eserin şimdiye kadar yeterince üzerinde durulmamış Türkçe

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Muş Alparslan Üniversitesi, Tarih Anabilim Dalı,
kasimbilici1349@gmail.com

kaynaklardan oluştuğunu belirtmiştir. Bahsi geçen kaynaklar anı ve biyografi kitaplarıdır. Türkiye’de Andrew Mango’nun bu kitabı kadar anı ve biyografinin harmanlanması ile yazılan başka bir Atatürk Biyografisi bulmak zordur. Ama bu durum bir biyografi kitabı için yeterli midir? Sorusu tartışmaya açıktır. Biyografiler tanınmış bir kişinin yaşam öyküsünün tüm yönleri ile ele alınması sonucu oluşmuş yazıları ihtiva eder. Anı kitapları ile bunun tam olarak sağlanması mümkün müdür? Kaldı ki bahsedilen kişi bir devlet adamı ve devlet kurucusu ise hakkında bilgi edinilecek anı gibi üzerinde ittifak edilmesi zor yazınlar yerine birçok sağlam kaynak bulmak mümkündür. Yazarın bu kitabında tercih ettiği kaynakların mahiyeti değerlendirilmeye açıktır. Mango’nun tarih yazımında benimsediği anlayış; eserde açıkça anlaşılıyor ki olaylara tanıklık edenler tarafından kaleme alınan yazıların birincil kaynak hüviyeti taşıdığıdır.

Mango’nun Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunu ayrıntıları ile anlatması biyografisini yazmaya gayret ettiği Atatürk’ün hayatının ülke ile bütünleşmiş olduğunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bir devletin var olma süreçlerinde etkin rol oynayan kimselerin hayat hikâyelerini yazmak için gerekli olan bilgi ve dokümanlar tahmin edildiğinden fazla sayıda bulunabilir. Atatürk için de aynı şey geçerlidir. Cumhuriyet arşivi, CHP arşivi, meclis kayıtları ve gazetelerden istifade edilerek birçok bilgiye ulaşmak mümkündür. Buralardan elde edilen bulgular sadece şahsi olarak Atatürk hakkında elde edilen bilgiler olmaz. Ülke içinde kuruluş safhalarını aydınlatan önemli kaynaklar olarak değerlendirilebilirler. Bu eserde ağırlıklı kullanılan anılar da aynı surette önemlidir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasındaki bazı önemli noktaları bu anılarda görmek mümkündür. Dolayısıyla ülke ve kurucu lider üzerine yapılan çalışmalar ortak eserlerden vücuda gelir, aynı kaynakların görülmesi olayların bütünleşik anlatılması gayet olasıdır.

Andrew Mango Kimdir?

Asıl adı Andrew James Alexander Mango olan yazar, 1926 yılında Rus ve İngiliz kökenli olan varlıklı bir ailenin, üç çocuğundan biri olarak İstanbul’da doğdu. Dil eğitimini Arapça ve Farsça üzerine School of Oriental Studies’de Londra’da alarak, İran Edebiyatı’na dayanan doktora tezini tamamladı. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını İstanbul

ve Ankara’da geçiren Mango, 1947 yılında Londra’ya taşınarak orada yaşamaya başladı.² Bu süre içinde İngiltere’nin Ankara büyükelçiliğinde basın danışmanlığı da yapmıştır. BBC’nin Türkçe Yayınlar bölümünde yönetici olarak on dört yıl çalışan Mango, 1986 yılında Güney Avrupa ve Fransızca yayınlar müdürlüğü yaparken emekli oldu ve Türkiye üzerine çalışmalarına daha fazla odaklanmaya başladı. Aslında Türkiye ile ilgili ilk çalışmasını 1957 yılında “*Political Quarterly*” dergisinde yayınlamıştı. “*Turkey*” ve “*Discovering Turkey*” adlı tanıtıcı yazılarının ardından 1994 yılında “*Turkey: The Challenge of a New Role*” adlı kitabını yayınladı.³ “*Sultandan Atatürk’e Türkiye*”, “*Türkler ve Türkiye*”, “*Türkiye’nin Yeni Rolü*”, “*Modern Ortadoğu’nun Kuruluşu*”, “*Türkiye’nin Terörle Savaşı*” gibi eserlerde de imzası olan Mango, 7 Temmuz 2014 yılında 88 yaşında Londra’da hayatını kaybetmiştir. İngiltere’nin Ankara büyükelçisi Richard Moore, twitter hesabında yayınladığı mesajla vefat haberini duyurmuştur: “*Atatürk biyografilerinin ve Türkiye çalışmalarının duayeni, büyük Andrew Mango’nun dün akşam vefat ettiğini duydum ve çok üzüldüm. Kariyerimin başlarındayken bana inanılmaz nazik davranmıştı. Engin bilgisini ve insanlığını özleyeceğiz*” ifadelerini kullanmıştı.⁴ Hürriyet Gazetesi vefat haberini aynı gün “*Atatürk Biyografisiyle Tanınan Yazar Andrew Mango Hayatını Kaybetti*” başlığı ile haberi okuyucularına duyurmuştur.⁵

İlber Ortaylı, Andrew Mango’dan bahsettiği yazısında “*Andrew Mango yazıları kadar sohbeti de tatlı, mütevazı bir dosttu*” diye bahsetmiştir. Onun çok iyi derecede (annesinden öğrenmiş olduğunu vurgulayarak) Rusça konuştuğunu ve kendisine Rusça kaleme alınmış muhtelif eserlerden bahsettiğini söylemiştir. Ayrıca Andrew Mango’nun Türkiye’nin sağlam temellere dayanan bir devlet olduğu ve zorluklarla baş edebilen bir toplum olduğunu sürekli vurguladığını aktarmıştır. Mango’nun en önemli eserlerinden birinin Atatürk biyografisi olduğunu vurgulayan İlber Ortaylı: “*Hiç şüphesiz Andrew Mango’nun “Atatürk: The Biography of The Founder of The Modern Turkey -Modern*

² Dr. Andrew Mango ile Röportaj: “*Türkiye’nin 1923’ten 2023’e Yürüyüşü: Geçmiş ve Güncel Siyasi Olayların Kritiği*”, Türkiye Siyasi Analiz ve Araştırma Merkezi (Analiz Türkiye), Cilt I, Sayı 6, Londra, 2012, s.2.

³ *Cumhuriyet*, 7 Temmuz 2014. (Erişim Tarihi: 27.03.2020)

<http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/unlu-tarihci-andrew-mango-hayatini-kaybetti-91317>

⁴ BBC Türkçe Haberler, 7 Temmuz 2014. (Erişim Tarihi: 27.03.2020)

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140707_andrew_mango

⁵ *Hürriyet*, 7 Temmuz 2014. (Erişim Tarihi: 27.03.2020)

<https://www.hurriyet.com.tr/dunya/ataturk-biyografisiyle-taninan-yazar-andrew-mango-hayatini-kaybetti-26756366>

Türkiye'nin Kurucusu Atatürk" adlı kitabı 800 sayfaya ulaşan, hem kullandığı kaynaklar hem soğukkanlı analizleri ve doğruluğuyla çok uzun zaman öncülüğü elinde tutacak bir temel eserdir. İyi eğitim görmüş donanımlı bir akademisyenin uzun zaman süren yayın hayatından edindiği ustalıklı üslup bu kitapta da görülür." değerlendirmesini yapmıştır.⁶

"Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu": Eserden Bazı Tarihsel Vaka Değerlendirmeleri

Kitap ilk olarak 1999 yılında İngiltere'de, Hodder Headline'a bağlı John Murray (Publishers) tarafından basılmıştır. "*Atatürk - The Biography of The Founder of The Modern Turkey*" adıyla yayınlanan kitap, bir yıl sonra Füsun Doruker tarafından Türkçeye çevrilerek Sabah Kitapları yayınevi tarafından yayınlanmıştır. 2004 yılında yayın hakları Remzi Kitabevi tarafından satın alınan kitap, 2020 yılına kadar 17 kez basılmıştır. Toplamda 5 bölüm 29 alt başlıktan oluşmaktadır. Kitabın değerlendirme sürecinde Remzi Kitabevi tarafından Eylül 2010 yılında basılan sekizinci baskı kullanılmıştır. Kitap 750 sayfadan oluşmaktadır.⁷

Kitap, Selanik'te dünyaya gelen Mustafa'nın çevresinden ailesi, akrabaları, Selanik'in sosyolojik ve ekonomik durumunun ele alınması ile başlamaktadır. Ayrıca Mustafa'nın eğitim hayatı, askeri eğitimi ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Dönemin önemli siyasi olayları olan II. Meşrutiyet'in ilanı ve II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi de ele alınmıştır. Andrew Mango, "*Atatürk yaşamöyküsünde gerçekleri ve efsaneleri birbirinden ayırt etmek çok zordur ve bir bakıma Atatürk kendi efsanesini kendi yazmıştır.*" değerlendirmesini Atatürk'ün doğum günü ile ilgili tartışmaların ardından belirtmiştir. Bu konu ile ilgili sözlerini "*Böylelikle yaşamöyküsü yazarının karşısına birbirini tekrarlayan ve genelde politik amaçlar güden öyküler ve sözler çıkıyor. Bunların amacı göz ardı edilemez. Atatürk'ün doğum tarihinin 1880/1 kışı olması en kuvvetli olasılıktır.*" sözleriyle bitirmiştir.⁸

Kitabın ilerleyen bölümlerinde genç bir subay olan Mustafa Kemal'in Libya'ya gidişi ve oradaki faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Mango Yusuf Hikmet Bayur'un aktardığı bir ifadeyi alıntılararak Mustafa Kemal'in neden Libya'yı savunmak

⁶ Milliyet, 7 Temmuz 2014. (Erişim Tarihi: 27.03.2020)

<https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/ilber-ortayli/andrew-mango-nun-ardindan-1911001>

⁷ Andrew Mango, *Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu*, Remzi Kitabevi, 8. Baskı, 2010, İstanbul.

⁸ Mango, a.g.e., s.46.

gibi umutsuz bir göreve gittiği sorusu üzerine “*Bunun böyle olduğunu o sırada bende görüyordum, ancak orduda ve akranım olan subaylar arasında maddi ve manevi sıramı muhafaza etmek için buna mecburdum, esasen İstanbul’da beni fiilen işsiz bırakıyorlardı.*” cevabını aynen aktararak Mustafa Kemal aynı yıllarda Selanik’te Yunanlıların hâkimiyet kuracağını bilse yine de Libya’ya gider miydi diye tarihsel bir soru sormuştur. Mustafa Kemal’in Bingazi’den arkadaşı Salih’e (Bozok) mektup göndererek buraya geliş amacının “*vatanın bu sıcak ve samimi ufuklarını tamamen temizlemek*” olduğunu belirtmiştir. Fakat 21 Aralık 1912 de Balkanlarda karışıklık çıkması üzerine “*pek ani ve serserice bir kararla Derne’ye gitmişim*” diyecekti. Mustafa Kemal’in tüm bu sözlerinin ardından Mango, “*Bilgelige deneyimle erişilir*” değerlendirmesini yapmıştır.⁹

Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasının ardından itilaf donanmalarının İstanbul’a demirlediğini gören Mustafa Kemal Paşa’nın doktoru Rasim Ferit’e “*Hata ettim. İstanbul’a gelmemeli idim. Ne yapıp yapıp, Anadolu’ya dönmenin çaresine bakmalıyım.*”¹⁰ dediği söylenir. Başka bir rapora dayanarak da “*Geldikleri gibi giderler*”¹¹ dendiği ifade edilmektedir. Mango bu iki ifadenin de “*inandırıcı*” olmadığını belirterek, Mustafa Kemal’in başkente döndüğü için pişman olmadığını, Osmanlı’nın elindeki toprakları koruyabilecek ve kendisinin “*egemen*” olduğu bir hükümet kurmak için sabırsızlandığını söylemiştir. İşgal gemileri ile ilgili söylediklerine gelince bu ifadelerin İstiklal Harbi sonrasında yapılan tartışmalar arasında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹² Andrew Mango bu iddiasını kanıtlamak için Kazım Karabekir’in İstanbul’a dönerken Türklerin sadece Ermeni ve Yunanlılar ile savaşmak zorunda kalacağını, çünkü İtilaf Devletleri’nin Anadolu’da bir savaşa katılabilecek durumda olmadıklarını önceden ifade ettiğini belirtmiştir. Mustafa Kemal’in de bu düşünceden esinlenerek donanmanın gideceği konusundaki yorumunun oluşmuş olması mümkündür.¹³

Kurtuluş Savaşı’nın şiddetlenip savaşın Ankara’ya yaklaşması ile Mecliste bir grup, ordunun başına bizzat Mustafa Kemal Paşa’nın geçmesini istiyordu. 4 Ağustos

⁹ Mango, *a.g.e.*, s.134-135.

¹⁰ Yusuf Hikmet Bayur, *Atatürk Hayatı ve Eseri*, Cilt.1 (Doğumundan Samsuna Çıkışına Kadar), AKDITYK, Ankara, 1990, s.189.

¹¹ Şevket Süreyya Aydemir, *Tek Adam; Mustafa Kemal*, Cilt.1(1891-1919), Remzi Kitapevi, İstanbul, 1963, s.323.

¹² Mango, *a.g.e.*, s.237.

¹³ Mango, *a.g.e.*, s.238.

1922 günü Başkomutanlık yetkisinin Paşa'ya verilmesi gündeme geldi. Andrew Mango bu hususla ilgili Başkomutanlık yetkisinin Osmanlı Anayasası'na göre Padişaha ait olduğunu fakat Mustafa Kemal'in "*karşısındaki tehlikeyi olduğu kadar fırsatı da*" görebildiğini belirtmiştir. Meclis Paşa'ya 3 aylığına Başkomutanlık yetkisini istediği zaman geri alma şartı ile verdi. Bunun yanında Meclis'in askeri konulardaki tüm yetkileri de Paşa'ya devredildi.¹⁴

Sakarya Zaferi ile ülkede yükselen otoriteyi temsil hakkını daha fazla kazanan Mustafa Kemal Paşa eski ittihatçı liderlerin gücünün zayıflamasından da memnundu. Enver, Talat ve Cemal Paşaların öldürülmeleri Mustafa Kemal'in temsil ettiği siyasi hareketin bağımsız ve yenilikçi olduğunu göstermesi açısından önemliydi. Enver Paşa'nın Türkiye'ye girme teşebbüsleri bir takım çevrelerde farklı yorumlanmaktaydı. Bu sebeple Ankara'dan gelen baskı ile Doğu Cephesi'nde Enver Paşa'nın ülkeye girmesi engellenmişti. Mustafa Kemal'in 29 Aralık 1921'de Ali Fuat Bey'e yazdığı bir mektupta "*Ben milleti, İttihat ve Terakki bayrağı altında davet edemem.*" sözünü aktaran Mango, İttihatçıların ortadan kalkmasıyla Mustafa Kemal'in işinin kolaylaştığını söylemektedir.¹⁵ Ayrıca Yunanlıların yenilip İzmir'in işgalden kurtarılmasıyla Anadolu'nun enkaza dönüşmüş olması Mustafa Kemal'e "*ülkesi ve kendi adına taşıdığı hedefleri gerçekleştirme olanağı sağladı*" yorumunu yapmıştır.¹⁶

Mustafa Kemal Paşa'nın 42 yaşına geldiğinde Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı olarak amacına ulaştığını belirten Mango, henüz kendisine karşı "*meydan okuma*"nın son bulmadığını ekleyerek, vizyonunu ve mücadelecilik tavrını şu sözleriyle özetlemiştir: "*Mustafa Kemal şahsi güç kazanmak için çabalıyordu, ama güç sahibi olmak, kendi başına bir amaç değildi. Ülkeyi yeniden yapılandırmak, Fransa ve diğer başlıca Batı devletleri gibi uygar kılabilmek için bir araçtı. Bunu yalnızca kendisinin başarabileceğine inanmıştır; kendisi için iyi olan her şey, ülkesi için de iyi olacak demektir. En uygun zamanı beklemesini bilen, usta bir taklitçiydi. Zamanı gelince de hiç gecikmezdi. Deneyimli bir eylem adamı, dünya görüşü olan bir gerçekçiydi. Halkın uygar bir devlet yaratma ve sürdürme gizil gücüne sahip olduğundan emindi.*"¹⁷

¹⁴ Mango, *a.g.e.*, s.374.

¹⁵ Mango, *a.g.e.*, s.381.

¹⁶ Mango, *a.g.e.*, s.407.

¹⁷ Mango, *a.g.e.*, s.460.

Mustafa Kemal Paşa'nın özel yaşamının ülkenin durumundan farksız olmadığını belirten Mango, 29 Ocak 1923 tarihinde Latife Hanım ile Paşa'nın birleşen hayatlarının 5 Ağustos 1925 günü son bulduğunu aktarmıştır. Mango kitapta ayrı bölümlerde Latife Hanım'dan bahsederek evlenmeleri,¹⁸ evlilikte yaşanan sorunları¹⁹ ve boşanma süreçlerini ayrıntılı şekilde anlatmıştır.²⁰ Daha sonra Mango, Mustafa Kemal Paşa'nın İtalyan heykeltıraş Pietro Canonica ile konuşmasını aktarmıştır. Paşa'nın Canonica'ya: *“Biliyor musunuz ben evliydim. Belki evlilik bana göre değildi, ama her halükarda eğer erkeğin ulaşmak istediği bir amacı ve politikada bir yeri varsa, kocasının yanındaki yerinin nezaketini anlayabilecek yetenekte bir kadın bulmak çok zor. Benim karım bunu anlamıyordu, bu nedenle ayrılmak zorunda kaldım.”* dediğini belirtmiştir.²¹

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması (17 Kasım 1924), Şeyh Sait İsyanı'nın çıkması (13 Şubat 1925), Takrir-i Sükûn Kanunu'nun ilan edilmesi (4 Mart 1925), Mustafa Kemal Paşa'ya reformları hayata geçirmesi için fırsat vermişti.²² Siyasi kargaşaların İstiklal Mahkemeleri ile çözümlenmeye çalışılması akabinde İzmir Suikastı (14 Mart 1926) hadisesinin yaşanmasıyla Mango: *“suikast girişiminin, muhalefeti yok etmek için bir bahane olarak kullanıldığı kuşkusuzdur”* yorumunu yapmıştır. Aynı sayfada Mustafa Kemal'in *“otoriter bir agnostik”* olduğunu vurgulayan yazar, Türk halkının otorite ile yönetilmeye alışık olduğunu, Mustafa Kemal'in ise bunu sağladığını belirtmiştir.²³

Mango Atatürk'ün gerçekleştirdiği devrimleri, Batı yasalarının alınması, Latin harflerinin kabulü, Hıristiyan takviminin ve hafta sonu tatilinin getirilmesinin diğer batı toplumları ile iletişimi kolaylaştırdığını belirtmiştir.²⁴ Toplumun gelişmesinin toplum içindeki ilerlemenin hızıyla gerçekleşebileceğini vurgulayan yazar, Falih Rıfkı Atay'ın *“Atatürk'ün halka şapka giydirecek ve Latin alfabesini kullandıracak kadar güçlü, ama bir şehir planlaması yaptırmayı beceremeyecek kadar güçsüz bir hükümet...”* yorumunu aktarmıştır. Atatürk'ün dünyaya verdiği mesajın, Doğu ile Batı'nın, milliyetçilikle barışın

¹⁸ Mango, *a.g.e.*, s.435.

¹⁹ Mango, *a.g.e.*, s.486-487.

²⁰ Mango, *a.g.e.*, s.498-499.

²¹ Mango, *a.g.e.*, s.526.

²² Mango, *a.g.e.*, s.502-506.

²³ Mango, *a.g.e.*, s.522.

²⁴ Mango, *a.g.e.*, s.610.

uyumlu bir şekilde evrensel laik ilkelerle bir araya gelebileceği olduğunu söyleyen Mango, bunun “*iyimser bir mesaj*” olduğunu ama saygı gösterilmesi gerektiğini belirtir.²⁵

Son olarak Andrew Mango: “*Atatürk yetenekli bir komutan, kurnaz bir politikacı ve son derece gerçekçi bir devlet adamıydı. Hepsinden öte, Aydınlanma çağının insanıydı. Ve aydınlanmayı yaratan evliyalardan değildi.*” Sözleriyle Atatürk ile ilgili en net görüşünü belirtmiştir.²⁶

Sonuç

Andrew Mango, Atatürk’ün hayatını merkeze alarak, Türkiye’nin kuruluş sürecini ve batılılaşma yönündeki devrimleri bu eserinde anlatmaktadır. Ayrıca reformların sağlanması yönündeki siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel çalışmalardan bazılarını ayrıntıları ile vurgulamaktadır. Atatürk’ün kişiliğinden özel yaşamına kadar birçok yönünü de incelemekte olan yazar, aslında bir *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* yazmıştır, denebilir. Kitabın kaynakçasına bakıldığında geneli Türkçe kaynaklardan oluşmaktadır. Bunların birçoğu Atatürk ile ilgili yazılan anı veya biyografi kitaplarıdır. CHP arşivi, Meclis Zabıtları ve Cumhuriyet Arşivi gibi resmi arşiv belgeleri hiç kullanılmamıştır. Anı ve biyografi kitapları başat referans kaynağı olarak alınmış ve bu da eserin anı ve biyografilerden oluşturulmuş karma bir kitap görünümü kazanmasına neden olmuştur. Ayrıca yabancı ülke arşivlerinden de istifade edilmemiştir. Çok az sayıda da olsa yabancı basım kitaplar kaynakça da bulunmaktadır. Bunların yanında gazete arşivleri ve mevcut bilimsel tezlerden de çok az istifade edilmiştir.

Mango’nun tarih yazma metodu da birçok tartışmaya mahal verecek ölçüde farklıdır. İncelenen eserde kullanılan dil oldukça sade ve akademik yoğunluktan uzaktır. Bunu eserin İngiliz kamuoyuna Atatürk’ü tanıtmak için yazılmış olması ile kanıtlamak mümkündür. Eserin dilindeki akıcılık ve yalınlık kitabın halka indirgenmeye çalışılmış olabileceğini yansıtmaktadır. Mango’nun kitapta tarihi olayları anılardan aktardığı için kesin bir doğruluğun etkisinde kalarak bazı kısımları yazdığını söylemek yanlış olmaz. Anılarda ki kesinlik hissi Mango’nun metinlerine de yansımıştır. Anılarda sunulan farklı bakış açılarının ardından Mango, kendi görüşlerini cesurca ifade etmiştir. Bazı noktalarda yanılabilirliğini vurgularken bazı yerlerde kesin bir dil kullanmaktadır. Tarihi vakaları kendinden emin bir üslupla yorumlamaya çalışmaktadır, delil olarak anılar en büyük

²⁵ Mango, *a.g.e.*, s.614.

²⁶ Mango, *a.g.e.*, s.602.

referansı olmuştur. Bütün bunların yanında birkaç yerde soyadı kanunundan önce Mustafa Kemal Paşa'ya “Atatürk” adı ile hitap etmiştir. Bu kronolojik bir ihlal olarak göze çarpmaktadır.

Andrew Mango metin içinde olay gidişatını tam bitirmeden kendi yorumunu aktarmaya acele ettiği için yer yer anakronik hatalara düşmüştür. Atatürk'ün kişisel düşünce yapısı üzerine kaleme aldığı kendinden emin ifadeleri objektif bir tarihsel değerlendirme süreciyle bağdaşmamaktadır. Neredeyse kitabın yarısında düşülen bu hata Mango'nun yazdığı eserin “*Tarih Yazma*” usulü ile ne kadar bağdaştığıyla ilgili soru işaretleri bırakmaktadır. Andrew Mango bir Atatürk biyografisi yazmak için çabaladı, sonuç olarak bir *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* yazdığı söylenebilir. Bu esasen olası bir sonuç, asıl vahim olan durum ise “Tarih” ilminin gerekliliklerine ne kadar itibar edildiğidir.

Kaynakça

AYDEMİR, Şevket Süreyya, *Tek Adam; Mustafa Kemal*, Cilt.1(1891-1919), Remzi Kitapevi, İstanbul, 1963.

BAYUR, Yusuf Hikmet, *Atatürk Hayatı ve Eseri*, Cilt.1 (Doğumundan Samsuna Çıkışına Kadar), AKDITYK, Ankara, 1990.

Dr. Andrew Mango ile Röportaj: “*Türkiye'nin 1923'ten 2023'e Yürüyüşü: Geçmiş ve Güncel Siyasi Olayların Kritiği*”, Türkiye Siyasi Analiz ve Araştırma Merkezi (Analiz Türkiye), Cilt I, Sayı 6, Londra, 2012.

MANGO, Andrew, *Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu*, Remzi Kitapevi, 8. Baskı, İstanbul, 2010.

BBC Türkçe Haberler

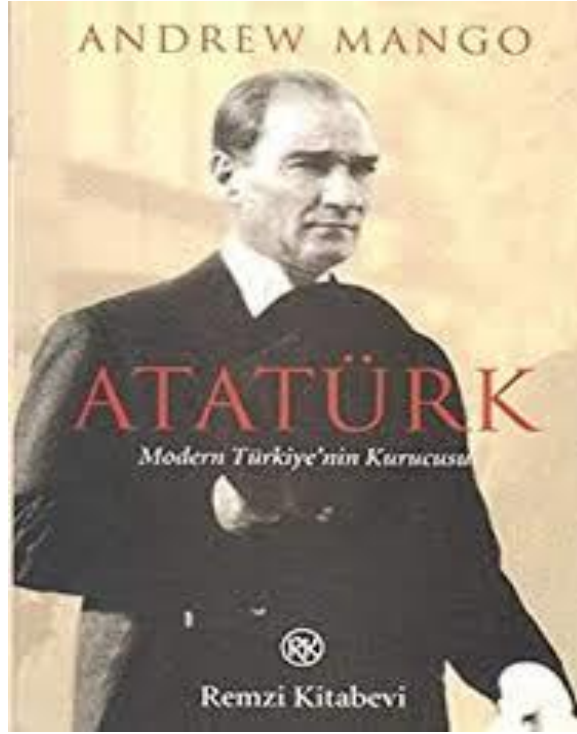
Cumhuriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

EKLER:

Ek.1. Kitabın Kapağı

Ek.2. Andrew James Alexander Mango

